

01.- DE TIENDAAGSE VELDTOCHT

21 juli 1831 was het sluitstuk van een periode van enkele be- wogen maanden met een opeenvolging van beslissende gebeurtenissen: het zuidelijk deel van het Koninkrijk der Nederlanden scheidde zich af op 04 okt. 1830, na een revolutie, die werd uitgeroepen door leden van de hogere sociale klassen. De liberaal Karel de Pitteurs-Hiegaerts, burgemeester van Ordingen, was de eerste die in de streek opriep om het Voorlopig Bewind te steunen.

Op 03 nov. 1830 koos men een "*Congres National*" of "*Volksraed*" met een relatief klein aantal stemgerechtigden, die bezittingen hadden. Het Frans was de voertaal omdat het Nederlands niet paste en te veel aan de Hollanders deed herinneren. Als voorzitter verkoos men de liberaal baron Erasmus Surllet de Chockier, burgemeester van Gingelom en vertegenwoordiger van onze streek. Enkele maanden later, in februari 1831, werd hij regent. Op de 200 leden kwamen er 105 uit de Vlaamse provinciën, 81 uit Wallonië en 14 uit Brussel: 140 katholieken en 60 li- beralen. Er waren 13 priesters, 45 edelen, 38 advocaten en 21 magistraten gekozen. Maar de democratische krachten waren nog ver verwijderd van de politieke macht. De grondwet, waarin zeer veel belang aan de vrijheid en gelijkheid werd gehecht, werd alleen in het Frans opgesteld. De Vlamingen waren niet eensgezind over hun eigen Nederlandse taal en spelling.

De Belgische onafhankelijkheid werd op 20 dec. 1830 erkend door het Congres in Londen. De nieuwe staat zou de grenzen krijgen, die in 1790 hadden gegolden. Als koning werd de 40-jarige Duitse prins Leopold van Saksen-Coburg-Gotha, weduwnaar van de Engelse prinses Charlotte, gekozen. Onmiddellijk na zijn troonsbestijging op 21 juli 1831 wou Willem I, koning der Nederlanden met 50.000 man zijn rechten gewapenderhand opeisen. België werd verdedigd door generaal N.J.Daine met zijn Maasleger in Limburg, terwijl de Tongerse generaal jonkheer Michel-Balthazar Tiecken de Terhove met zijn Scheldeleger in Antwerpen de wacht optrok. Het was een jong leger met 30.000 slecht uitgeruste en weinig ervaren militairen.

Daar België op alles voorbereid wilde zijn werd een Burgerwacht opgericht om de veiligheid van personen en eigendommen te waarborgen en verdachte personen en vreemdelingen in het oog te houden. Te Brustem telde men 31 manschappen die een medisch onderzoek door dokter Willen Vanbrabant ondergingen in herberg '*Barrierhuys*'. De rekruten waren tussen 23 een 58 jaar:

-Appeltans Pieter-Jan, °ST.30.09.1801.

-Baus Joannes-Martinus, °Hoep.17.03.1806, x Cath.Berebrouckx.

-Bijloos Martinus, °ST.1786, x Martina Butjens.

-Bollen Jan, °Mettekoven 31.07.1795, x Catharina Tachelet.

-Boonen Arnold, Br.°31.12.1808, x Anna-Maria Vaes.

-Broeders Jan, Br.°08.09.1781, x Elisabeth Brugmans.

-Brugmans Jan, Br.°09.01.1804, z.v. wed. Elisa Brugmans.

-Brugmans Pieter, Br.°19.06.1797, z.v. wed. Elisa Brugmans.

- Coelmont Jan-Lambert, Br.°07.09.1876, x Maria Staels.
- Dirix Jean-François, Br.°13.01.1780, x Francisca Daniels.
- Franum Augustin, Alken °1782, x Anna-Catharina Appeltants.
- Helaerts Pieter, Velm°27.09.1788, x Anne-Marie Bessemans.
- Kempenaars Jan, ST.°22.11.1799 x Joanna Briers.
- Leemans Thomas, Br.°03.11.1787, x Anna-Maria America.
- Lemaire Thomas, Br.°22.02.1804, x Joanna Vanderbemden.
- Machiels Peeter, °1791, x Maria Briers.
- Masset Joseph, Borgw.°20.01.1792, x Elisabeth Mathievis.
- Moermans Dionysius, Gr.G.°1788, x Joh.-Cath. Vanderpoorten.
- Noyé Lambert,
- Polleunis Jan, Br.°1792, x Maria-Christina Kaspert.
- Roba Henricus, ST.°1788, x Anna-Maria Pexsteerts.
- Smolders Maximiliaen, Br.°24.09.1796, x Maria-Cath. Tys.
- Strauven Jan, Gel.°18.02.1803, x Maria-Ida Stevaux.
- Steukers Gilis, Br.°1801, z.v. Louis en M-Anna Lemaire.
- Timmermans Pieter, °19.03.1781, x Elisabeth Brugmans.
- Vanaeker Arnold, Br.°1796, ongehuwd.
- Vanbrabant Willem, Zep.°15.04.1773, x Anna Groenendaals.
- Vandersmissen Herman, Br.°09.06.1801, x Cath. Gilissen.
- Vandersmissen Pieter, Br.°21.04.1799, x Pauline Naten.
- Vansimpson Jan-Joseph, ST.°09.01.1808, x Christine Finau.

Nog in de maand juli 1831 deed Leopold I een kennismakende rondtocht en bezocht Hasselt, Tongeren en St-Truiden. Op 02 aug. 1831 trok het Hollands veldleger zeer langzaam en voorzichtig naar het zuiden in de richting van Diest. De Belgen vielen terug tot Hasselt met nu en dan een vuurcontact. Zo werd in de buurt van Houthalen en Kermt hevig gevochten. Over Kortessem en Alken kwam een groep Noordhollandse schutters in onze streek aan. Op 07 aug. 1831 waren er in St-Truiden 9.000 Nederlanders. Onder hen de bevelhebbers kroonprins Willem van Oranje en de hertog B.van Saksen-Weimar (01), die te Duras gravin Henriette d'Oultremont een beleefdheidsbezoek brachten. Zij zou later met koning Willem I huwen.

Uit het dagboek van de Nederlandse tweede luitenant Johannes-Ludovicus Kikkert (02) vernamen we: St-Truiden was het belangrijkste wegenknooppunt in het noordoosten van België. De stad beheerste de verbinding tussen Brussel en Luik, de ruggegraat van de Belgische verdedigingsmogelijkheden tegen de Nederlandse aanval. Het verbaasde dus dat de Belgen deze plaats van vitale betekenis zo maar in Nederlandse handen hadden laten vallen.

Op woensdag 10 aug. 1831 stond aan de herberg 'De Zwik' op de nieuwe Tongersesteenweg nabij de Melsterbeek een Hollandse soldaat op wacht. Godefridus Bormans (03) uit Brustem, 'postiljon' bij de weduwe Bertrand te St-Truiden, werd er door de schildwacht in het hoofd geschoten en overleed ter plaatse (04).

De 12e augustus, nog tamelijk vroeg, meldde zich een Franssprekende Belg aan de Brustempoort. Hij vertelde dat hij de burgemeester was van het dorp Ortingeur (05), gelegen aan de straatweg van Luik naar

St-Truiden. De man verklaarde omstandig dat hij koning Willem I altijd zeer toegedaan was geweest en dat er enige colonnes van het Belgisch Maasleger over de steenweg aan het oprukken waren in de richting van Sint-Truiden, zowel infanterie als cavalerie.

'Onze forten werden daarna zooveel mogentlijk versterkt en eenige patrouilles ter verkenning naar dien kant afgezonden, spoedig bleek het dan ook dat alles in waarheid bestond en dadelijk deed de majoor nu zijn op zeven punten verdeeld ba- taillon op de markt verzamelen en daar naarmate van het ter- rein in slagorder stellen hetwelk evenwel niet van lange duur was, dat de majoor het toen raadzaam oordeelde buiten de stad eene goede positie aan te nemen hetwelk dan ook gebeurde' (02).

Een ordonnans te paard werd naar Hasselt gestuurd om versterkingen te vragen. Die troepen waren er tegen 8 uur 's avonds. De vergezellende luitenant-generaal Knotzer, gaf het bevel om de naderende Belgen onverwijld tegemoet te marcheren, hoewel het een zeer donkere en regenachtige avond was. Er bleef vrijwel niemand achter.

'1/4 uur van sstruen liet de generaal een spits bestaande uit 1 brigade en 2 man der curassiers (06) vooruit gaan, hierop volgde een compagnie (07) tirailleurs (08) samengesteld uit Bossche (09) schutterij en daarna ons bataillon' (10).

Juist toen de colonne (11) een holle weg (12) met hoge randen had bereikt, *'waar dus onmogelijk eene colonne konde deployeren (13)'*, ontstond er grote verwarring in de Nederlandse gele- deren. Deze plantte zich vanuit de spits voort naar achteren, toen de voorhoede zich omdraaide en op de tirailleurs instormde onder het slaken van waarschuwend kreten: de vijand was in aantocht!

De verwarring op de smalle weg was ontzettend en werd nog ver- ergerd door de inktzwarte duisternis en door het steigeren der paarden van de commanderende officieren. *'Reeds bij de eerste aanval viel onze majoor met zijn paard alsook het paard van de adjudant ter neder; veele ongelukken kwoamen uit dit geval voort, eenige manschappen werden gekwetst' (02).* Veel Nederlandse schutters vonden het ondertussen het veiligst om hun geweren weg te werpen en zo snel mogelijk tegen de steile hel- lingen aan weerszijden op te klauteren. Tussen het struikgewas en in de bouwlanden daarboven zochten ze daarna een goede schuilplaats.

Het allerergste was, dat er helemaal geen vijanden in aantocht waren, althans niet op deze plaats. Alle opschudding was ver- oorzaakt door een veldpostwagen van het Nederlandse leger, die in de duisternis al urenleng op zoek was naar de steenweg naar Tienen, maar op onnaspeurlijke wijze op de weg naar Luik was beland (14).

Bij hun terugkeer te St-Truiden waren er enige Belgische mili- tairen in de stad. 's Anderendaags kon men vanaf de stadspoorten de Belgische strijdmacht duidelijk waarnemen, zo een 3.000 man. De Belgen trokken rond de stad en gingen 's middags in de richting van Borgloon. Zondag 14 aug. 1831 kwamen er 95 gevangen Belgen uit de richting Tienen. Er was vrede gesloten op de vrijdag voordien rond de middag omdat na de capitulatie van het Scheldeleger er een Frans interventieleger koning Leopold ter hulp was gesneld. Maar

in Sint-Truiden wist men dat pas 3 dagen later.

Tot daar het dagboek van tweede luitenant Kikkert over een militair optreden dat op het grondgebied van Brustem, namelijk in de Houtstraat gebeurde.

In Brustem bleef de '*Garde Civique*' (15) bestaan. In 1832 maakten volgende personen er deel vanuit:

- Balus Joseph. 30 j. z.v. Guill. Balus en Anna-Gertr. Loix.
- Berebrouckx Henry. 26 j. z.v. smid Jean Berebrouckx.
- Boonen Arnold. 24 j. gehuwd met Anna-Maria Vaes, kantonnier.
- Bormans Jacques. 26 j. z.v. Henri Bormans en A.-M. Grauls.
- Brugmans Jean. 28 j. z.v. Pierre Brugmans en Elis. Plevoets
- Claes Albert. landbouwer op Grauwendries.
- Coelmont Augustin. 31 j. z.v. Jean-Leonard Coelmont.
- Dirix Jean. 29 j. z.v. Jean-Fr. Dirix en Francisca Daniels.

Limburg en Luxemburg bleven volledig onder Belgisch bewind tot op 18 jan. 1839 toen het Verdrag van de XXIV Artikelen deze provincies verdeelde.

- 01.-Decat Frank.-'Sint-Truiden van de vroegste tijden tot heden. Een historisch overzicht', St-Truiden, 1994, blz.68.
- 02.-J.L.Kikkert.-'Bericht van de 10-daagse veldtocht. België en Noord-Brabant in de frontlijn', Oostvoorne, 1980, blz.115
- 03.-Bormans Godefridus.- °Br.13.07.1793-+10.08.1831.
-oudste zoon uit het eerste huwelijk van Henri-Jacobus Bormans, °1765-+1851, raadslid 1806-1830, met Johanna-Barbara Moria, °1771-+1801.
-echtgen.v. Marie-Thérèse Goessens, °Aalst.
-schatbewaarder van de kerkfabriek in Brustem tot hij op 28 juli 1829 naar St-Truiden verhuisde, winkelier werd op de Varkensmarkt en postiljon van de wed. Bertrand
- 04.-R.A.H.-Gemeente Brustem.-nr.211. X. Openbare Orde en gezondheid: misdaden 1822-1831.
- 05.-Ortingeur: weergegeven in de spelling van J.L.Kikkert. Mogelijk de naam van het dorp Odeur op de steenweg St-Truiden-Luik.
- 06.-Curassiers: cavalerist met helm en borstharnas (= kuras).
- 07.-Compagnie: onderafdeling van een bataljon.
- 08.-Tirailleurs: schutters.
- 09.-Bossche: 's Hertogenbos.
- 10.-Bataillon of bataljon: deel van een regiment.
- 11.-Colonne: opstelling van soldaten achter elkaar.
- 12.-De holle weg was in 1831 waarschijnlijk de Houtstraat (nu Vliegvelddlaan), die op de Luikersteenweg uitmondde en een verbinding vormde met de Tongersesteenweg.
- 13.-Deployeren: in slagorde brengen.
- 14.-De weg naar Tienen kon in 1831 pas bereikt worden nadat men de stad St-Truiden gekruist had.
- 15.-R.A.H.-Gemeente Brustem nr.180.

